RUSKI INWALID

N° 233.

PIĄTEK. 1 Października 1820 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Treść. Wiadomości Kraiowe: z Wilna. Królewstwo Polskie. z Warszawy. Wiadomości Zagraniczne: Francija. Angliia. Hiszpaniia. Niderlandy. Portugaliia. Włochy.

WIADOMOSCI KRAIOWE.

z *Wilna*, 20 *Września*.

Cesarski Uniwersytet Wileński w d. 15 t. m. obchodził uroczyście rocznicę koronacyi N. Monarchy łaskawie nam panuiącego; i rozpoczęcie biegu nauk w uniwersytecie: naprzód o godzinie 10 zrana Członki uniwersytetu studenci oraz nauczyciele i uczniowie Gimnazyum Wileńskiego znaydowali się w kościele akademickim ś. Jana na nabożeństwie, po którem śpiewane było *Te Deum* z zaniesieniem do Boga naygorętszych modłów za zdrowie i długie lata N. Monarchy i całey N. Jego familii. Po południu zaś o godzinie 4 w obecności licznie zgromadzonych duchowuego, woiennego i cywilnego stanu, znakomitych gości, złożone było publiczne posiedzenie, które Rektor uniwersytetu zagaił stosowną do tak ważnego obchodu przemową, okazuiąc w niey że szczęście prywatne każdego i pomyślność kraiu zależy od połączenia dobrych obyczaiów z nauką, i zachęcaiąc młodź, aby przez ugruntowanie się w nich starała się odpowiedzieć dobroczynnym zamiarom N. Monarchy *Alexandra* I. Poczem professor zasłużony i zastępca Dziekana Oddziału nauk lekarskich Radzca stanu *Ferdynand*, *Spitznagel*, czytał rzecz o życiu i pracach zeszłego w r. t. profesora zasłużonego i Dziekana Jana Andrzeia Lobenweina, a po nim professor matematyki *Michał Poliński* rozprawę o pożytkach wypływaiących z nauk matematycznych. Nakoniec drukowane exemplarze ogłoszenia lekcyy w uniwersytecie na rok szkolny 18$\frac{20}{21}$ do dawania przeznaczonych przytomnym gościom rozdane zostały.

Królestwo Polskie.

z *Warszawy*, 28 *Września*.

Rocznica Koronacyi Nayiaśnieyszego Cesarza Wszech Rossyy *Alexandra I.* i Nayiaśnieyszey Jego Małżonki Cesarzówey *Elżbiety Alexieiowney*, obchodzona była w tey stolicy dnia 27 b. m. z naywiększą uroczystością. Po nabożeństwie odprawionem w Kaplicy

Dworskiey, JO. Xiąże Namiestnik Królewski, Senatorowie, Minitsrowie, Posłowie, Deputowani, i Urzędnicy Władz kraiowych, mieli zaszczyt złożyć Nayiaśnieyszemu Panu hołd uszanowania i nayszczersze życzenia. Poczem w Kościele Metropolitalnym *S. Jana* JW. Arcy-Biskup Warszaw: Prymas Królestwa Polskiego, odprawił solenne nabożeństwo, na którem znaydowały się wszystkie Władze kraiowe i lud mnogi, błagaiący Wszechmocnego Boga o iak naydłuższe panowanie łaskawego Monarchy i iak naypomyślnieysze powodzenie Jego całey Nayiaśnieyszey Rodziny. Dnia tegoż był u JO. Xięcia Namiestnika Królewskiego bal okazały, który Nayiaśnieyszy Cesarz i Król obecnością swoią uświetnić raczył. Wieczorem oświecono miasto i gmachy publiczne.

Raport rady stanu

o dwuletnich czynnościach Rządu, czytany na drugim posiedzeniu Izb połączonych dnia 14go Września r. b.

(Ciąg dalszy.)

Rolnictwo.

Rzut oka na kray widocznie przekonywa o krzepiącem się z upadku rolnictwie, do którego przez klęski woyny przywiedzionem zostało. Lubo szczegółowe wykazy pomnożonych wysiewów, rozpłodzonego bydła, zapełniaiących się osad i sprzężaiu roboczego, pomimo postrzeżenia w zeszłorocznym Rapporcie Rady Stanu i stosownego Waszey Cesarsko-Królewskiey Mosci zalecenia, nie mogły bydź tak prędko przez Kommissyią Spraw Wewnętrznych zebrane, przecież skutki dozwalaią dochodzić przyczyn.

Sam tak znaczny w roku 1818 wychód zboża za granicę i wpływ za niego znakomitych kapitałów, był świadectwem ożywioney pracy i nabycia środków do zakwitnienia tey ziemi w obfite płody. A tak rolnictwo, to iedyne źrzódło bogactwa kraiowego mogłoby nieocenionym darem pokoiu wzrastać do coraz pomyślnieyszego stanu, gdyby przeciwne w roku zeszłym 1819 wypadki nie stawały mu na zawadzie i nie wstrzymywały iego postępu. Nie można wprawdzie zaprzeczyć, iż są obywatele światli i ochoczy do rozprzestrzenienia rolniczego przemysłu; iest w każdem Woiewództwie pomnażaiąca się liczba maiętności, które chodowaniem bydła i owiec naylepszego gatunku szczególniey celuią, i gdzie zaczyna się wprowadzać znane z wielu korzyści gospodarstwo przemienne. — Wasza Cesarsko-Królewska Mość raczyłeś nayłaskawiey na prośbę Izby Poselskiey przez Radę Stanu popartą, dozwolić wolnego z Rossyi koni i bydła wyprowadzania; co dopomoże znacznie do zapełnienia upadłych podczas woyny zaprzęgów i dobytków. Usunięcie żydów od szynków w dobrach narodowych będzie mieć równie dobroczynny wpływ na byt i moralność Włościan. Nakoniec Rząd ile iest w mocy iego, nie szczędzi z siebie przykładu zachęceń, to przez zakłady Agronomicznych Instytutów, ofiarowanie stosownych celuiącym w gospodarstwie nagród, sprowadzanie z zagranicy Kolonistów, których w tym przeciągu czasu przeszło 300 familiy w kraiu osiadło; to znowu przez osuszanie błot, ułatwianie spławności rzek, odpływu wód, znoszenie grobli i iazów, zakładanie dróg i bitych gościńców, i t. p.—Wszystkie te iednak środki słabe są i niedostateczne do ożywienia rolnictwa, któremu zatamowanie handlu zadało cios naycięższy, przy powszechney niemożności cofa wstecz zabiegi prywatnych, i usiłowania Rządu.

Niska cena produktów, a co więcey zupełna ich pozbycia niemożność, zatrważa klassę rolniczą, nie odpowiadaiąc pierwszym nawet na wydobycie płodów ziemi nakładom.

Nagromadzenie zapasów zbożowych, lubo zapewnia proste ludzi wyżywienia, nie stawia przecież sposobności zadosyć uczynienia wszystkim powinnościom mieszkańców kraiowych, a szczególniey ubogich włościan. Zniewoleni potrzebą do bezcennego produktów zbywania, drobna ilość wziętey gotowizny ledwie im gdzie niegdzie na opłatę części podatku wystarcza. Właściciele, Dzierżawcy dobr narodowych i Włościanie w równie przykrem są położeniu.— W innych kraiach, niedostatek handlu wynagradza mieyscowa potrzeba, gdy przeciwnie w naszym, nie dość ieszcze w rzemieślników i fabrykantów zamożnym, konsumpcyia wewnątrzna bardzo iest mała, a samo woysko i urzędnicy w ograniczoney liczbie po pewnych tylko punktach rozrzucani, nie mogą odbytowi potrzebnego nadać ruchu.— Miasta zaś, które gdzieindziey stanowią port przedaży dla okolicznych rolników, w kraiu naszym albo są przez samych tylko mało konsumuiących żydów osiądłe, lub przez mieszkańców rolniczych, którzy się własnym obywaią produktem. Żaden przemysł rolniczy, bez pieniężnego na budowle i roboty zasiłku,

ani się podnieść, ani utrzymać nie może. — Właściciele Ziemiańscy ogołoceni z zapasów pieniężnych, tylu klęskami woyny zniszczeni, zadłużeni, i na natarczywość swych wierzycieli lub na lichwę wystawieni, pomimo gorliwości, nie są w stanie dźwignąć i ulepszyć gospodarstwa, ieśli im sposób wydobycia się z długów i nabycia gotowizny, ułatwionym nie będzie.

Wspaniały dar Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości tyle zbogacaiący rolnictwo, stado koni chodowane było z naywiększą troskliwością i zaczyna iuż przynosić dobroczynne skutki. Nietylko budowle w *Janowie* do wygodnego i bezpiecznego mieszkania koni, są usposobione, nietylko ustanowioną została Dyrekcyia Jeneralna pod przewodnictwem Wielkiego Koninszego Korony, maiąca bezpośredni nad służbą i dozorem kierunek, lecz otworzone w różnych okolicach Królestwa *Janowie*, *Willanowie*, *Sieradzu* i *Łomży* stacyie stadne, służą do rozkrzewienia pięknego koni rodzaiu, i w ciągu dwóch lat ostatnich, 200 Klacz obywatelskich rozpładza to dorodne plemie. — Stan stada z końcem 1819 roku był zaspakaiący. 57 sztuk ogierów i 98 klacz, wraz z dwóchletnim przychowem młodzieży, ogierów 60 i klacz 66 składały ogół sztuk 281. Kiedy w pierwiastkowym roku 1817 zakładzie było tylko sztuk 183.

Nie można przywieść podobnych korzyści z bydła Kałmagórskiego, które się blisko stolicy utrzymywało. Jakożkolwiek ród ten wielkością swoią znamienity, znaczną ilość mięsa wydaie, doświadczenie iednak okazało, iż czyli to skutkiem różnicy klimatu, czyli odmiany paszy, nie iest dotąd przynaymniey w kraiu naszym w mleko obfity, więcey zaś żywności, a zatem kosztu na utrzymanie wymaga. Z tem wszystkiem po zwiększeniu początkowego zakładu i pomieszaniu rodu nabyciem 112 sztuk bydła Zoławskiego, Podolskiego i Katerynosławskiego, bydło to pomiędzy Właścicielów Ziemiańskich rozdanem będzie, aby się gatunek iego na dalsze doświadczenia, po różnych okolicach Królestwa rozmnażał.

Stado owiec Rządowych które w dobrach górniczych iest utrzymywane, lubo w roku 1818 doznało przez pomor nieiakiey straty, lecz ią następny przychów wynagrodził, i stan tego stada z końcem roku 1819, był tak pomyślny, iż iak z pewnością tuszyć można, naydaley w 1822 roku liczba zamierzona czystych owiec Hiszpańskich do 2000 sztuk doprowadzona zostanie.

W ogóle w roku 1819 było owiec.
Rodu Hiszpańskiego 745.
Poprawionego - 1226.
Merynosów - 63.

(Dalszy ciąg iutro).

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Francyia.

z Paryża, 19 Września.

W tych dniach Xiężna *Berry* ma zlegnąć połog, i mianowano iuż osoby, które maią bydz swiadkami; Te zaś są następuiące: Kanclerz Francyi, Xiążęta: *Richelieu*, *Coigny* i *Albufera*.—Doktor sztuki położniczey *Deneux* ma bydz przytomny połogowi. Mamka dla karmienia dziecięcia wyznaczona, iuż się znayduie w zamku. —Rozesłano do wszystkich dywizyi woyskowych rozkazy, aby w zdarzeniu, gdyby Xiężna powiła syna, rozniosły tę szczęśliwą wiadomość dwudziestu czterma wystrzałami z dział, co także we wszystkich twierdzach i zamkach powtórzonem będzie; gdyby zaś urodziła córkę 12 tylko wystrzałów uczynią.

W tych dniach Rybaczki de la Halle wysyłały deputacyią do Xiężney pomienioney i ofiarowały iey kosztowną kolebkę dla maiącego się urodzić dziecięcia. Tę deputacyią wprowadził na pokoie Hrabia de Sezé. Damy które ią składały były także prezentowane Królowi, iego bratu i Xiążęciu d'*Angouleme* ktorzy łaskawie ie przyięli i podali ręce do ucałowania.

Jenerał *Lauriston* założył główną swoią kwaterę w Breste.

Znaiomy Jenerał *Rapp* wyiechał do departamentu wyższego Renu dla uczynienia niektorych śledzeń w sprawie ostatniego spisku.

W tych dniach umarł tu Jenerał Baron *Davoust*, młodszy brat marszałka tego imienia.

Poseł Duński w Paryżu Hrabia *Waltersdorf* 2 b. m. dotknięty został paraliżem; lecz teraz iuż się ma lepiey.

Angliia.

z Londynu, 22 Września.

Dnia wczorayszego w iednym z ogrodów publicznych odbyło się liczne zgromadzenie obywateli z parafii Sgo Pankracyusza. Radzono na niem o podaniu adressu Królowey. Dla kobiet których bardzo wiele było, sporządzone były osobne galeryie pod przykryciem. Stary Maior *Cartwright* zay-

mował mieysce prezesa i zagaił posiedzenie krótką przemową, w którey się użalał iż słabość iego zdrowia niepozwolała mu dosyć mówić o tak ważnym przedmiocie, i że ledwie mógł dopełnić tego nayświętszego obowiązku znayduiąc się osobiście. Za nim mówił Piotr *Moore*: głos iego chociaż ani wymową ani wyborem myśli zalecaiący się, był atoli z powszechnemi przyięty oklaskami; Mówca bowiem z zapałem powstawał przeciwko Ministrów i pod niebiosa wynosił cnoty Królowey, mówiąc przytem obszernie o wolności druku. *Kuryier* z tego powodu mowi: „Rzecz iedynie warta zastanowienia się na tem zgromadzeniu, iest mowa Piotra *Moore*« »Ja tak dalece przywiązany iestem do Monarchii (są iego słowa) iż natychmiast opuściłbym Anglią gdyby ona znikła.« O Pietrze *Moore!* Pietrze *Moore!* coż się stanie z Angliią, gdy ią opuścisz? Jeśli masz rozum zostań się tu; Angliia iest iedną krainą gdzie użytecznym bydź możesz. Gdy paduie Monarchiia, któż ią prócz ciebie podźwignie!«—

Hiszpaniia.

z Madrytu, 11 *Września.*

Ponuie tu teraz zupełna spokoyność, a między Monarchą i Kortezami naylepsza zgoda.— Ostatnie postępki *Riego* które nań sciągnęły wygnanie do Oviedo, niewielkie sprawiły wrażenie na umysłach ludu.

W przeciągu trzech dni wydano w Kadyxie przeszło 1,500 pasportów rozmaitych klas ludziom, wyieździaiącym ztamtąd dla uuiknienia żółtey gorączki. Lecz ta obawa iest proźną; zaraza bowiem pomieniona bynaymniey się w Kadyxie nieokazała.

Zamiary Klubistów i Stronników *Riego* zostały bezskutecznemi; cała bowiem osada Madrycka dowodzi niezłomney wierności dla Króla i Rządu.

Niderlandy.

z Amszterdamu, 23 *Wrzesnia.*

Otrzymano tu pozawczora od Pana *Hope* i Kompanii ważną i pożądaną wiadomość z Madrytu, że Kortezy Hiszpańskie przyznały i utwierdziły dług zaciągnięty w Hollandyi przez Rząd hiszpański poprzedniczy. Natychmiast bankocetle tey pożyczki poszły w gorę i dochodzą iuż 59 procentów.

Proiekt kodexu naszego cywilnego składaiący się z 3,631 artykułów, oddanym iuż został na rozpatrzenie obu Izb i będzie zatrudniał posiedzenia następuiące, maiące się rospocząć 16 pazdziernika w Bruxelli.

Towary przywożące się tu z Egiptu na okrętach zagranicznych, od których opłacano dotychczas po pięć procentów od całkowitey wartości, uwolnione bedą od tego podatku w portach naszych po dzień 31 grudnia 1821 roku.

Portugaliia.

z Lizbony, 6 *Września.*

Rzec można iż ręka Opatrzności widzialnie nas proteguie. W tę chwilę kiedy buntownicy Porto zamyślali wprowadzić nowy Rząd, przybył do Lizbony okręt z Rio-Janeiro i przywiózł Reiencyi rozkaz zwołania Kortezów według dawnych ustaw Portugalskich. I tak Władzy prawey zostawiono było dokonanie tey wielkiey sprawy, którą buntownicy chcieli sobie przywłaszczyć.

Włochy.

z Rzymu 1 *Września.*

Prowincyie państwa Kościelnego po większey części cieszą się spokoynością, chociaż w niektórych mieyscach dawały się spostrzegać pierwsze zawiązki nieładów. Jeden z nayznakomitszych członków Węglarzy adwokat *Riccioni* schwytanym został w kawiarni na placu Rotonda, w tę chwilę kiedy zabierał się do skradzenia srebrney łyżki. Kiedy czyniono rewizyią w iego domu znaleziono iescze 18 łyżek wielkich i 84 maleńkich do herbaty, niemniey też wiele innych sprzętów srebrnych podobnymże sposobem nabytych. Między papierami, które zawsze miał przy sobie znaleziono odezwę do wszystkich *tyranów* na całym swiecie, oświadcza w niey iż wkrótce wybiie dla nich ostatnia godzina, naprożno będą chcieli uniknąć nieszczęśliwego przeznaczenia, padną pod ciosem iego; 2000 dobroczynnych bohatyrów iuż wyostrzyło na nich swe miecze. Drugi papier przy nim znaleziony, zawierał sonetę, pełną bluźniących przeciwko Bogu myśli.

w Petersburgu.

w drukarni woienney Głównego Sztabu JEGO CESARSKIEY MŚCI.